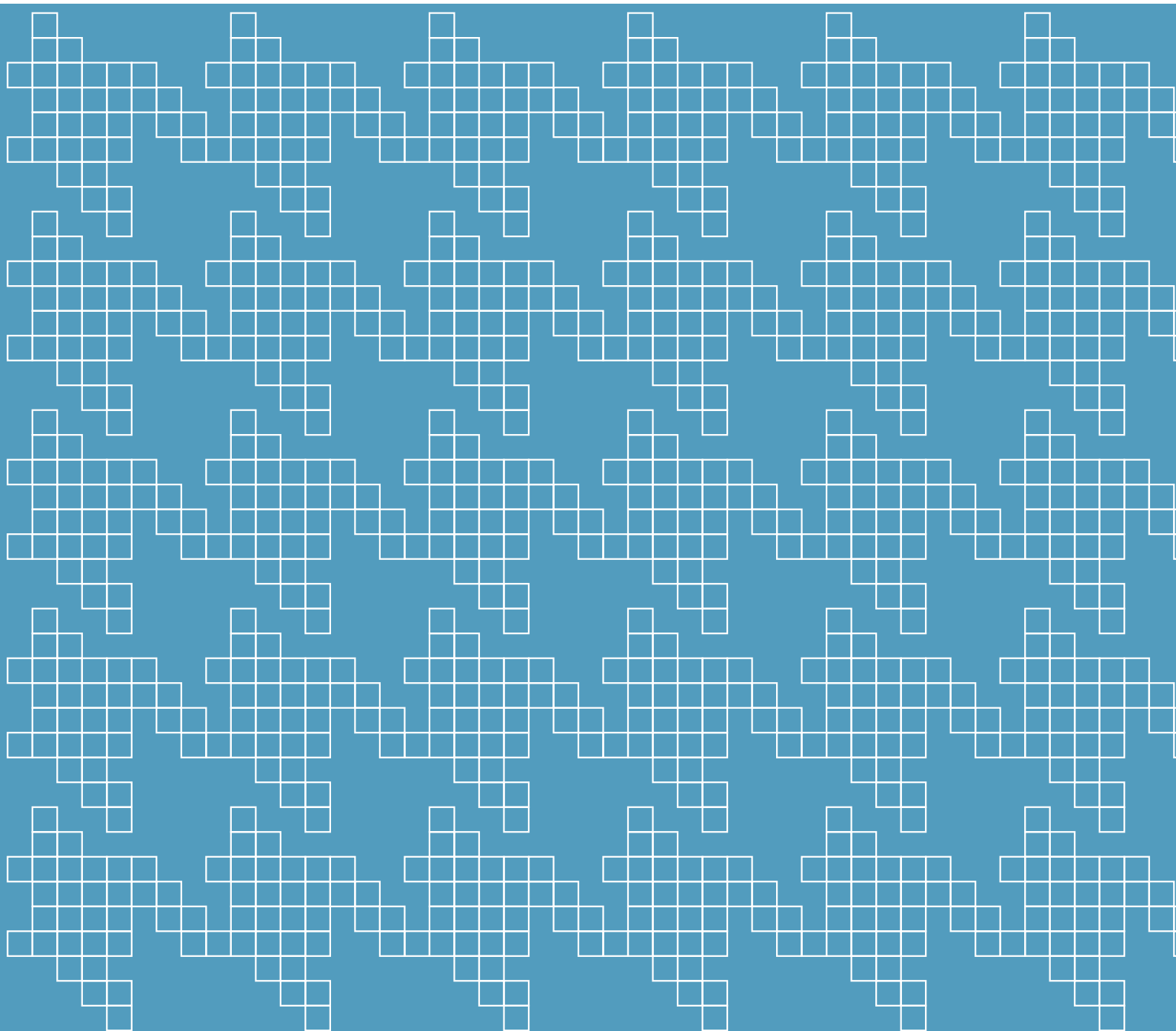

Storebrand ASA

Kapitalkravsforskriften (Basel II), pilar 3

1. halvår 2009

Innhold

1 INNLEDNING	3
2 KAPITALKRAVSFORSKRIFTEN / BASEL II.....	3
3 BESKRIVELSE AV KONSOLIDERINGSREGLENE.....	3
4 RISIKO- OG KAPITALSTYRING	4
5 ANSVARLIG KAPITAL / KAPITALKRAV.....	5
6 OPPLYSNINGER OM KREDITTRISIKO	11

1. Innledning

Dokumentet har som formål å gi informasjon om risikoer, risikostyring og kapitalisering i tråd med Pilar 3 i kapitalkravforskriften (Basel II), hvor det stilles krav til at finansiell informasjon skal offentliggjøres. Storebrand driver en finansiell virksomhet som krever behov for styring og forvaltning av risiko. God risikostyring er et viktig strategisk virkemiddel for verdiskapningen i virksomheten, hvor målet er å opprettholde en god risikobærende evne og fortløpende avpasse den finansielle risiko til selskapets soliditet.

Dette dokumentet gir i hovedsak informasjon om risikoer, risikostyring og kapitalisering i virksomhetsområder i Storebrand som er underlagt Basel II regelverket. For nærmere opplysninger om forsikringsvirksomheten og annen virksomhet i Storebrand-konsernet vises det til Storebrand ASAs årsrapport.

Opplysninger i dokumentet om ansvarlig kapital og minimumskrav til ansvarlig kapital oppdateres kvartalsvis. Dokumentet forøvrig oppdateres årlig.

2 Kapitalkravforskriften / Basel II

Kapitalkravforskriften / Basel II er inndelt i tre pilarer (områder). Pilar 1 omhandler minstekravet til kapitaldekning og er en videreutvikling av tidligere regelverk etter Basel I. Pilar 2 omhandler institusjonenes vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging (ICAAP), mens Pilar 3 omhandler krav om offentliggjøring av finansiell informasjon. Innføring av nytt regelverk medfører endringer i beregningsgrunnlaget for kapitaldekning. Beregning av operasjonell risiko er et nytt element i Basel II regelverket. Behandlingen av markedsrisiko er for Storebrand i liten grad påvirket av overgangen til Basel II regelverk.

3 Beskrivelse av konsolideringsreglene

Konsernregnskapet til Storebrand ASA omfatter holding-selskapet Storebrand ASA samt datterselskaper, felleskontrollerte selskap og tilknyttede selskap. Konsernselskapene som omfattes av kapitalkravsreglene har virksomhet innen bank, livsforsikring, skadeforsikring og kapitalforvaltning.

Konsernregnskapet er avgitt etter Internasjonale regnskapsprinsipper (IFRS). Ved utarbeidelsen av konsernregnskap elimineres konserninterne transaksjoner mellom enheter i konsernet.

Storebrand konsernet er et forsikringsdominert konsern, og de forskjellige virksomhetsområdene i konsernet er underlagt forskjellige kapitaldekningsregler. Basel II gjelder banker, kredittinstitusjoner, fondsforvaltningsselskaper og verdipapirforetak, mens forsikringsselskapene fortsatt følger regelverket i Basel I. I forhold til forsikringsselskaper vil nytt kapitaldekningsregelverk komme i forbindelse med Solvency II prosessen. Da forsikringsselskapene ikke er omfattet av Basel II, som gir et annet kapitalkrav enn etter Basel I vil det konsoliderte kapitalkravet ikke være etter ensartede prinsipper.

Følgende datterselskaper er underlagt Basel II regelverket pr. 31. mars 2009:

- Storebrand Bank ASA
- Storebrand Kredittforetak AS
- Storebrand Kapitalforvaltning AS
- Storebrand Finansiell Rådgivning AS

For kapitaldekningsberegningen gjelder egne konsolideringsregler regulert i Konsolideringsforskriften.

Ved kapitaldekningsberegningen er alle datterselskaper fullt konsolidert, mens felleskontrollerte selskaper og tilknyttede selskaper er forholdsmessig konsolidert. I konsernregnskapet er tilknyttede selskap konsolidert etter egenkapitalmetoden, mens felleskontrollerte selskaper konsolideres etter bruttometoden.

Vurderingsreglene i selskapsregnskapene ligger til grunn for konsolidert kapitaldekning. Selskapsregnskapene følger norske regnskapsregler (N GAAP), men med unntak for selskapsregnskapet til Storebrand Bank ASA som følger forenklet IFRS. Her vil de fleste effekter som har påvirket egenkapitalen ved overgang til IFRS bli ført til fradrag i kjernekapitalen.

Storebrand klassifiseres som en tverrsektoriell finansiell gruppe. Det medfører at det for skade- og livsforsikringsvirksomheten må foretas beregninger både etter kapitaldekningsreglene og solvensmarginregelverket. Konsernet består av følgende forsikringsselskaper: Storebrand Livsforsikring AS med datterselskapene SPP Livförsäkring AB, Euroben Ltd og Nordben Life and Pension Ltd, samt Storebrand Skadeforsikring AS, Oslo Reinsurance ASA og Storebrand Helseforsikring AS. De norske forsikringsselskapene har krav om kapitaldekning, men dette gjelder ikke de utenlandske forsikringsselskapene.

Kapitalforvaltningsvirksomheten i Storebrand har egne soliditetsregler, og kravene varierer ut fra hvilke konsekvenser det enkelte selskap innehar. Dette består av det høyeste av krav til startkapital, kapitaldekning med og

uten operasjonell risiko eller ansvarlig kapital i forhold til fjorårets faste kostnader. Dette gjelder Storebrand Kapitalforvaltning AS og Storebrand Finansiell Rådgivning AS. Storebrand Fondene AS er, etter tilbakelevering av konsesjon til aktiv forvaltning, et fondsforvaltningsselskap underlagt egne soliditetsregler. Ansvarlig kapital i denne type selskaper skal minst tilsvare det høyeste av startkapital og 25 prosent av fjorårets faste kostnader.

4 Risiko- og kapitalstyring

4.1 Kapitalstyring

Storebrand-konsernet har som målsetting å være tilstrekkelig og effektivt kapitalisert hensyntatt risikoen i virksomheten. Storebrand legger vekt på å tilpasse nivået på egenkapital og lån i konsernet fortløpende og planmessig. Nivået tilpasses den økonomiske risikoen og kapitalkrav i virksomheten, hvor vekst og sammensetning av forretningsområder vil være en viktig drivkraft i behovet for kapital. En effektiv kapitalbase er en av forutsetningene for å kunne levere et tilfredsstillende årlig resultat relativt til konsernets egenkapital. Kapitalstyringen i konsernet har som mål å balansere hensynet til kapitalkostnad og målsetting om konkurransedyktig egenkapitalavkastning samt en målsetting om tilfredsstillende kapitalisering basert på regulatoriske og ratingselskaperes krav. Kapitalnivået skal understøtte en rating på A-nivå i livvirksomheten. Konsernet har en målsetting om over tid å ha en solvensmargin i livvirksomheten på over 150 prosent og kapitaldekning i banken på over 10 prosent. Morselskapet i konsernet har en målsetting om en netto gjeldsgrad på null over tid. Dette innebærer at likvide midler skal tilsvare nivået på rentebærende gjeld. Konsernet har målsetting om en egenkapitalavkastning (RoE) på 15%.

Generelt kan egenkapital i konsernet styres uten materielle begrensninger dersom kapitalkrav er oppfylt og de respektive juridiske enhetene har forsvarlig soliditet. Overføring av kapital fra utenlandske juridiske enheter er mulig med samtykke fra lokale tilsynsmyndigheter.

4.2 Storebrands verdibaserte styringssystem

Styret i Storebrand har vedtatt retningslinjer for overordnet styring og kontroll. Internkontrollen i Storebrand er forankret i en konsernstyringsmodell, der ledelsen av konsernet baseres på tverrgående policies og internregler innenfor områder som etikk, informasjon og informasjonssikkerhet, samt et felles verdibasert styringssystem av finansiell og operasjonell risiko. Konsernet har en felles internrevisjonsordning som foretar en uavhengig vurdering av robustheten i styringsmodellen. Internrevisor ansettes av og rapporter til styrene i de respektive selskapene i konsernet.

Storebrands verdibaserte styringssystem

Styringssystemet er et sentralt element i konsernets internkontroll og skal sikre at det er en sammenheng mellom mål og handlinger på alle nivåer i konsernet og det overordnede prinsippet om å skape verdier for Storebrands interessenter. Systemet er bygget opp med utgangspunkt i balansert målstyring der fire dimensjoner; finans, kunder, interne prosesser og læring/vekst, reflekterer både kortsiktig og langsiktig verdiskaping i konsernet.

Storebrand-konsernet gjennomfører årlig en strategi- og planprosessen i hvert virksomhetsområde. Sluttproduktet er en rullerende treårig plan for konsernet med overordnede

NØKKELTALL	MÅL	30.06.2009	31.12.2008	31.12.2007
Egenkapitalavkastning*	15%	-1%	-9%	24%
Rating Storebrand Livsforsikring	A	A-/A3	A-/A2	A/A2
Solvensmargin Storebrand Livsforsikring	>150%	154%	160%	136%
Kapitaldekning Storebrand Bank delkonsern	>10%	11,8%	10,8%	10,5%
Netto gjeldsgrad Storebrand ASA	0%	9%	13%	22%

* Justert for amortisering av immaterielle eiendeler.

mål, strategi og budsjett, hvor det utarbeides finansielle prognoser og kapitalplan på datterselskaps- og konsern-nivå. Risiko og kapitalvurdering samt internkontrollrapportering er en integrert del av strategi- og planprosessen. Ledergruppene i de ulike virksomhetsområdene identifiserer risikoområder og forbedringstiltak med utgangspunkt i selskapets mål og strategi. Arbeidet oppsummeres i en internkontrollrapport som behandles i revisjonsutvalget og i styrene.

Storebrand Kompass er selskapets oppfølgingsverktøy, der ledelsen og styret får rapport om finansielle og operasjonelle måltall som ble utarbeidet i strategi- og planprosessen. Tiltak blir identifisert dersom parametere har lav måloppnåelse.

4.2.1 Risiko og kapitalvurderingsprosessen (ICAAP)

Risiko og kapitalvurderingsprosessen er en del av konsernets strategi- og planprosess. For selskaper som underlagt Basel II regelverket gjennomføres det en risiko og kapitalvurderingsprosess (ICAAP) basert på kapitalkravforskriften og retningslinjer fra Kredittilsynet. Forsikringsvirksomheten i Storebrand er ikke underlagt regelverket og det gjennomføres ikke en ICAAP etter forskriften for denne delen av virksomheten. På bakgrunn av dette gjennomføres ICAAP per i dag kun på selskapsnivå, for selskapene som er omfattet av regelverket, og ikke på konsernnivå. Som del av konsernets strategi- og planprosess gjennomføres det imidlertid tilsvarende risiko- og kapitalvurderingsprosess, med utarbeidelse av investeringsstrategi samt finansiell plan med kapitalplan, også for forsikringsvirksomheten og annen virksomhet i Storebrand.

Prosessen og resultatene fra ICAAP med evaluering av risikoprofil og tilhørende kapitalbehov dokumenteres skriftlig, med egen behandling og vedtak i styrene. Kapitalbehovet vurderes ut ifra regulatoriske minstekrav (pilar 1) med tilleggsbuffer for øvrige risikoområder. Minstekrav for kreditt- og markedsrisiko beregnes i henhold til standardmetoden. For operasjonell risiko er basismetoden benyttet. Beregnet kapitalbehov i Storebrand Bank tar i tillegg til kreditt-, markeds- og operasjonell risiko som beregnet i pilar 1 høyde for ekstra kapitalbehov knyttet til konsentrasjons-, likviditets-, rest-, markeds-, omdømmerisiko etc. Det gjennomføres stresstester og scenarioanalyser for å vurdere virksomhetens risikobærende evne og effekter på kapitalbasen fra stresstester som kan inntreffe samt perioder med konjunkturedgang. For Storebrand Bank legges det til grunn et stressscenario under en konjunkturedgang med fallende eiendomspriser og økt misligholdssannsynlighet over en 3 årsperiode. I scenarioet blir også konsentrasjonsrisikoen stresset. For Storebrand Kapitalforvaltning og Storebrand Finansiell Rådgivning legges det til grunn stresstestscenarioer som påvirker driftsinntektene direkte,

som fall i nysalgsvolum og kundebestand, samt indirekte gjennom verdifall i kundenes aktiva som gir lavere inntjeningsgrunnlag.

Vurdering av kapitalnivået baseres på resultatene fra de kvantitative analysene samt kvalitative vurderinger av hva som er forretningsmessig forsvarlig. Målsatt kapitalnivå utledes dermed basert på at virksomheten skal ha en tilstrekkelig og akseptabel kapitalbuffer utover regulatoriske minstekrav, og hvor størrelsen på kapitalbufferen er et resultat av ICAAP-analysen. Med bakgrunn i målsatt kapitalnivå, forventet vekst i balansen samt balansesammensetting, og resultatprognoser utarbeides det en kapitalplan for å vedlikeholde kapitalnivået i virksomhetene.

4.3 Styring og kontroll av risiko

Storebrand påtar seg risiko som en del av sin kjernevirksomhet. God kontroll og styring av risiko er en forutsetning for å nå konsernets finansielle målsettinger og sikre at konsernet har finansiell styrke til å motstå og begrense tap i virksomheten.

Storebrand har fastsatt retningslinjer for risikostyring, risikokontroll og compliance på konsernnivå. Formålet med retningslinjene er å sikre at Storebrand-konsernet har etablert effektive og robuste funksjoner for risikostyring, risikokontroll og compliance – som sikrer iverksettelse av konsernets og konsernselskapenes strategier og etterlevelse av rammer for risikotagning. Retningslinjene fastsettes av styret i Storebrand ASA og beskriver i) konsernets organisering av risikostyring, risikokontroll og compliancefunksjoner, ii) agenda og rapportering fra faste møtefora, samt iii) tverrgående prosesser i form av styringsdokumenter og kontrollsystemer innen de ulike risikokategorier som konsernet er eksponert for. Retningslinjene revurderes minst årlig eller ved behov.

Nedenfor beskrives risikoer og risikostyring i virksomhetsområder som er underlagt Basel II regelverket, styring av operasjonell og forretningsrisiko samt organiseringen av risikokontroll- og compliancefunksjonene i konsernet. For nærmere beskrivelse av risikostyring i forsikringsvirksomheten i konsernet vises det til Storebrand ASAs årsrapport.

4.3.1 Risikostyring bankkonsern

Storebrand Bank ASA og datterselskapet Storebrand Kredittforetak AS sine finansielle risikoer består hovedsakelig av kreditt-, likviditets-, rente- og valutarisiko. Kredittrisiko ansees som den vesentligste. Styret legger vekt på at banken skal ha moderat finansiell risiko.

Kredittrisiko er risikoen for tap dersom bankens kunder eller motparter ikke oppfyller sine forpliktelser. Kredittrisiko

representerer den største risikokategorien for banken og relaterer seg til alle fordringer på kunder, i hovedsak utlån. Det overordnede målet for kredittvirksomheten er å ha engasjementsporteføljer med en kvalitet og sammensetning som sikrer bankkonsernets lønnsomhet på kort og lang sikt. Kvaliteten i porteføljen skal være forenlig med Storebrand Banks mål om en moderat risikoprofil.

Storebrand Bank legger vekt på å ha tette relasjoner med sine næringskunder og jevnlig oppfølging av kreditt risiko. Banken har faste regler for engasjementsgjennomgang. En vesentlig del av bankens utlånsvolum til næringslivet er knyttet til fast eiendom i østlandsområdet. Storebrand følger den økonomiske utviklingen i regionen og innenfor eiendomsmarkedet tett.

Kreditter over en viss størrelse innenfor bedriftssegmentet besluttet av en kredittkomité ledet av administrerende direktør, eller av bankens styre. Overvåkingen av kreditt risiko skjer gjennom bankens risikoklassifiseringssystem hvor hver enkelt kunde klassifiseres etter betalingsevne, soliditet og sikkerhet.

Risikoklassifiseringen vurderes mot sannsynlighet for mislighold i et engasjement (betalingsevne/soliditet) og sannsynlig tapsgrad ved mislighold (sikkerhet). Lånene på bankens observasjonsliste vurderes fortløpende og minst kvartalsvis, både i forhold til utvikling på debitor og pantesikkerhet samt i forhold til etablerte aktivitetsplaner, for å sikre bankens engasjement.

Banken har i løpet av de siste par årene gjennomført en betydelig oppgradering av sin kredittpolicy og sine kreditt rutiner. Lån til privatmarkedet ytes på bakgrunn av kredittscoring kombinert med individuell vurdering av tilbakebetalingsevnen. Veid historisk belåningsgrad er ca 55 prosent, og ca 94 prosent av utlån til kunder i privatmarkedet har pant i eiendom innenfor 80 prosent av verdi. Banken besluttet i januar 2008 ikke lenger å tilby lånefinansiering til privatpersoner med pant i strukturerte produkter.

Finanskrisen tiltok for alvor høsten 2008. Kombinert med fall i eiendomsverdier medfører dette generelt sett høyere risiko i låneporteføljen i Storebrand Bank og Storebrand Kredittforetak. For privatporteføljen registreres ingen vesentlig forverring av misligholdsvolumet.

Arbeidsledigheten stiger som følge av krisen, noe som vil påvirke fremtidig tilbakebetalingsevne. Storebrand Bank har i oppgangstidene vært relativt konservative med utlånspraksisen i forhold til beregning av kundenes betjenings evne. Sikkerhetene vurderes fortsatt som gode siden svært mange lån er innvilget innenfor 60 prosent av panteverdien, og svært få lån er utover 80 prosent belåningsgrad.

Risikoen i boliglånporteføljen anses derfor fortsatt som lav. I porteføljene med usikrede kreditter og kredittkortporteføljen forventes det derimot økende mislighold og tap fremover.

Næringslånene har høyere risiko enn privatlånene. Gjennom året har det vært en generell migrering mot dårligere risikoklasser for næringslånene. Migreringen gjenspeiler markedsutviklingen, og banken tar i sin risikoklassifisering høyde for effektene av finanskrisen og lavere panteverdier. Gruppenedskrivningene er derfor økt. I tillegg er det tatt individuelle nedskrivninger på 87,3 millioner kroner i 2008, før tilbakeføringer som følge av innfrielse og konstateringer på 79,9 millioner kroner. Det er innvilget få nye lån gjennom året. Næringskundene følges tett av de kundeansvarlige i banken.

Sikkerheten for næringslån uten verdifall vurderes som akseptabel i forhold til bankens eksponeringer. Den samme vurderingen gjelder for misligholdte lån mellom 1 og 90 dager. For næringslån som er misligholdte med verdifall er sikkerheten ikke vurdert som god nok og det er derfor gjennomført nedskrivning på disse lånene.

Utviklingen i utlånsporteføljen i bankvirksomheten følges opp via blant annet misligholdsrapporter og risikorapporter. Tiltak og fokusområder vurderes løpende med bakgrunn i utviklingen i tallmateriale. For næringsporteføljen produseres misligholdsrapporter to ganger i måneden, og restanselister gjennomgås ukentlig i bankens kredittkomitémøter. Risikorapporter produseres månedlig, med utvidede versjoner kvartalsvis.

Bankens og kredittforetakets motpartsrisiko i tilknytning til plasseringer eller eksponering mot andre institusjoner blir besluttet ut i fra rating og forvaltningsstørrelse. Motpartsrisikorammene tar hensyn til både rene plasseringer og oppgjørsrisiko. Banken og Kredittforetaket har solide motparter og skal begrense eksponeringen per motpart, med hensyn på å unngå tap og sikre høy likviditet i verdipapirinstrumentene.

Øvrige datterselskaper i banken har begrenset med kreditt risiko utover eventuelle utestående honorarer. Aldersfordelte kundelister følges opp jevnlig. Erfaringsmessig har det vært svært lite tap på fordringer i disse selskapene men de svake resultatene innen eiendomsmedling gjør at mange franchisetagere har en presset økonomi og det er tatt tap på tidligere franchisetakere i 2008. Utviklingen følges tett og det er små utestående beløp pr. 31.12.2008.

Likviditetsrisiko er risikoen for at banken ikke klarer å dekke alle finansielle forpliktelser etter hvert som de forfal-

ler til utbetaling. Likviditeten i banken og kredittforetaket skal til enhver tid være tilstrekkelig til å støtte balansevekst, samt å innfri lån og innskudd som forfaller. Banken og kredittforetaket styrer likviditetsposisjonen basert på et løpende likviditetsgap, som viser gapet mellom forventede kontantstrømmer inn og ut på balansetidspunktet, langsiktig fundingandel og likviditetsreserver.

Likviditetsmålene i Storebrand Bank og Storebrand Kredittforetak er innenfor de internt fastsatte grensene. Det er utfordrende å hente inn langsiktig funding i markedet, og det forventes at denne markedssituasjonen vil fortsette i 2009. Gjennom opprettelsen av Storebrand Kredittforetak er det utstedt obligasjoner med lang løpetid i 2008. Storebrand Bank Konsern jobber med å redusere likviditetsrisikoen ved å øke gjennomsnittlig løpetid. Det er etablert kredittavtaler med andre banker som banken kan trekke på dersom det skulle være nødvendig. Storebrand Bank ASA legger også vekt på å ha relasjoner til flere internasjonale banker. Dette sikrer tilgang til det internasjonale kapitalmarkedet og gir bredde i konsernets finansieringskilder.

Banken har etablert gode likviditetsbuffer, og overvåker utviklingen i likviditetsbeholdningene fortløpende i forhold til interne grenser. Likviditetsposisjonen overvåkes ved hjelp av en månedlig simuleringsanalyse av likviditetsgapet kommende 90 dagersperiode. Simuleringen skal avdekke kortsiktig og mellomlangsigtig fundingbehov. Likviditetsposisjonen i forhold til etablerte likviditetsmål og risikogrenser rapporteres månedlig til balansestyringskomiteen og styret.

Markedsrisiko er risikoen for at bankens verdier reduseres som følge av uventet og ugunstig markedsbevegelse i renter og valutakurser. Banken har som målsetting å minimere markedsrisikoen. Bankens aggregerte rente- og valutaeksponering og maksimal tapsrisiko for likviditetsporteføljen er svært begrenset gjennom lave eksponeringsgrenser.

Storebrand Bank ASA og Storebrand Kredittforetak AS skal styre eksponeringen i rentemarket slik at rentefølsomhet er minst mulig. Dette gjør at Storebrand Bank har svært små rammer for renterisiko. Innlån og fastrente utlån blir i hovedsak swapet til tre måneders flytende NIBOR. Renterisikoen følges opp løpende og det er definert risikorammer både for Storebrand Bank Konsern, Storebrand Bank ASA og Storebrand Kredittforetak AS som rapporteres månedlig til bankens styre. Økonomisk sikring skal skje på en slik måte at dette får minimale regnskapsmessige konsekvenser. Dette gjøres ved at man vurderer behov for sikringsbokføring eventuelt bruk av virkelig verdiopsjonen. Formålet med sikringsbokføring er at selskapets resultat ikke forandres i tråd med endringene i derivatenes mar-

kedsverdier alene, men følger utviklingen av markedsverdiene på de underliggende aktiva- eller passiva postene idet disse også bokføres til virkelig verdi med hensyn på renterisiko.

Storebrand Bank ASA har policy om full valutasikring. Formålet er å minimere valutarisiko forbundet med investeringer, utlån og låneopptak i utenlandsk valuta. Storebrand Bank gjør ikke egenhandel i valuta. Det er etablert risikorammer som følges løpende opp med rapportering til Styret månedlig. Økonomisk sikring gjennomføres i det vesentligste ved rullering av kortsiktige valutaterminer.

4.3.2 Risikostyring Storebrand Kapitalforvaltning AS

Storebrand Kapitalforvaltning AS forvalter midler på vegne av kunder og har begrenset risiko utover normal forretningsmessig og operasjonell risiko for denne type virksomhet. Kredittrisikoen anses som lav og virksomheten er i begrenset grad direkte eksponert for markedsrisiko ettersom selskapets plasseringer i verdipapirer er begrenset til plassering av overskuddslikviditet.

Storebrand forvalter en stor andel av midlene aktivt. Det innebærer at forvalterne tildeles frihetsgrader i investeringene med mål om å skape avkastning ut over hvordan markedet generelt utvikler seg. Kapitalforvaltningsvirksomheten er organisert slik at et utvalg av spesialistgrupper kun konsentrerer seg om å utnytte aktive investeringsmuligheter innenfor begrensede områder etter klart definerte investeringsprosesser. Hver spesialistgruppe jobber innenfor tildeelte risikorammer hvor resultater, risikoutnyttelse og investeringsprofil overvåkes fortløpende. I tillegg overvåkes samvariasjon mellom posisjonene til de ulike gruppene med sikte på størst mulig grad av uavhengighet, for derigjennom å oppnå høyest mulig risikojustert avkastning.

En driftingsgruppe er ansvarlig for effektiv forvaltning av markedsrisiko. Gruppen ivaretar oppgaver som valuta-sikring, programhandel, sikringsforretninger, samfunnsansvarlige investeringskriterier og likviditetstransaksjoner. Organiseringen gir en mer effektiv utnyttelse av ressurser og styrker kontrollen med den aktive risikoen i investeringsporteføljen.

Midoffice fører kontroll av etterfølgelse av investeringsmandater og risikoforhold. Complianceansvarlig overvåker egenhandelsregelverket, overholdelse av mandat for diskresjonære porteføljer og lov om verdipapirhandel. Eventuelle brudd rapporteres til ledergruppen, styret og Kredittilsynet.

4.3.3 Risikoforhold Storebrand Finansiell Rådgivning AS

Storebrand Finansiell Rådgivning AS tilbyr helhetlig finansiell rådgivning og ordreformidling innenfor et bredt spekter av produkter for konsernet. Selskapet har begrenset finan-

siell risiko knyttet til virksomheten, utover normal forretningsmessig og operasjonell risiko for denne type virksomhet. Dette gjelder i betydelig grad compliancerisiko knyttet til reglene om god rådgivningsskikk, etterlevelse av egenhandelsregelverket og risiko knyttet til klager ved mangelfull rådgiving. Selskapet arbeider aktivt for å redusere denne risikoen. Dette gjøres ved opplæring av rådgivere og salgssjefer, tydeliggjøring av eksisterende rutiner, stikkprøvekontroller fra complianceansvarlig i selskapet samt kontroller utført av internrevisjonen.

4.3.4 Operasjonell og forretningsrisiko

Operasjonell risiko er uventede svingninger i resultater som skyldes svakheter eller feil ved interne prosesser og systemer, utilstrekkelighet eller svikt hos ansatte eller som følge av eksterne hendelser. Forretningsrisiko er risiko for tap på grunn av endringer i eksterne forhold som markedssituasjonen eller endringer i rammebetingelser.

Risikovurdering og internkontrollrapportering er en integrert del av konsernets strategi- og planprosess. Ledergruppene i de ulike virksomhetsområdene identifiserer risikoområder og forbedringstiltak med utgangspunkt i selskapets strategi og mål. Risikovurderingen inngår dermed som en viktig del av grunnlaget for å vedta konsernets strategi og å godkjenne risikonivået i forretningsplanen.

Operasjonell risiko for konsernet er i betydelig grad knyttet til systemmessige utfordringer knyttet til tilpasninger og styring av produkter, og som følge av vekst i kunder og kompleksitet de senere årene som systemene skal håndtere. Operasjonell risiko er sentralt i styringen av konsernet, og får en sentral plass i risikovurderingsprosessen og beredskaps- og tiltaksvurderingen.

Storebrands produkter og kunderelasjon bygger på solid og langsiktig tillit mellom selskapet og markedet, og svekket renommé kan påvirke evnen til å beholde og tiltrekke kunder og medarbeidere. Tverrgående policies og internregler innenfor områder som etikk, informasjon og informasjonssikkerhet er viktige elementer i håndtering av renommérisiko.

For risikovurderingsprosessen samt oppfølging av operasjonell og forretningsrisiko benyttes konsernets risikostyringsverktøy Easy Risk Manager. Easy Risk Manager støtter identifisering av risikoområder, vurdering av sannsynlighet og konsekvens for at risikopunktet skal skje. I tillegg dokumenterer verktøyet hvem som er ansvarlig for å gjennomføre de identifiserte risikoreducerende tiltakene.

Risikovurderingen integreres i det verdibaserte styringssystemet gjennom å knytte risikovurderingen til enhetenes evne til å nå sine forretningsmessige mål, etterleve regulatoriske krav og i hvilken grad risikoen vil påvirke

Storebrands omdømme. Internrevisors gjennomgang av ulike risikoområder anses som et svært viktig kontroll- og risikoreducerende tiltak. Risiko- og tiltaksvurderingen bidrar til å sikre at driften kan videreføres og tap kan begrenses ved alvorlige feil eller hendelser.

4.3.5 Organiseringen av risikokontroll- og compliancefunksjonene i Storebrand-konsernet

Organiseringen av risikokontroll- og compliancefunksjonene i konsernet er basert på følgende grunnleggende prinsipper:

- Kontrollfunksjonene er organisatorisk skilt fra hverandre og fra de aktivitetene de skal overvåke og kontrollere.
- De ansatte kan ikke utføre oppgaver som innebærer deltagelse i beslutningsprosesser for området de skal overvåke og kontrollere.
- Lederne for kontrollfunksjonene skal ikke være underlagt en person som har ansvaret for aktivitetene som blir overvåket og kontrollert.
- Lederne for kontrollfunksjonene rapporterer direkte til styret og/eller daglig leder (øverste ledelse)
- Personer som er involvert i risikokontroll og compliancefunksjoner, får ikke fastsatt godtgjørelse på en måte som påvirker eller er egnet til å påvirke deres objektivitet.

Det overordnede konsernansvaret for risikokontroll og compliance sorterer under en sentral stabsfunksjon, Group Risk Controller (GRC), som rapporterer til Konserndirektør Økonomi Finans (CFO). Group Risk Controller funksjonens hovedoppgave er å sikre at konsernets virksomheter etterlever strategier og rammer for risikotagning, definert gjennom Storebrands Plan og Investeringsstrategi. Videre skal funksjonen koordinere prosessene i konsernets forretningsenheter og tverrgående funksjoner for identifisering, vurdering og rapportering av operasjonelle risikoer, inklusive omdømmerisiko og compliancerisiko. Funksjonen er forberedelsesansvarlig for konsernledelsens risikomøte.

Den sentrale risikokontroll og compliancefunksjonen er delt inn i kontrollfunksjoner for i) markeds-, kreditt, likviditetsrisiko, ii) forretningsrisiko, og iii) operasjonell risiko.

Videre er det etablert lokale risikokontroll og compliancefunksjoner i forretningsenhetene og i de tverrgående funksjonsområdene. Tilsvarende GRC - funksjonen koordinerer disse funksjonene prosessene for identifisering, vurdering og rapportering av operasjonelle risikoer, (inklusive omdømmerisiko og compliancerisiko) innen respektives organisasjonsenhet.

En uavhengig vurdering av risikokontroll og compliancefunksjonenes prosedyrer og kontrollsystemer inngår i revisjonsplanen for internrevisjonen.

5. Ansvarlig kapital / kapitalkrav

Tabellen nedenfor gir opplysning om kjernekapital, tilleggskapital og netto ansvarlig kapital for Storebrand konsern og for selskapene som følger Basel II.

Ansvarlig kapital 30.06.2009

MILLIONER KRONER	STOREBRAND KAPITAL- FORVALTNING	STOREBRAND FINANSIELL RÅDGIVNING	STOREBRAND BANK ASA	STOREBRAND BOLIGKREDITT	STOREBRAND ASA	STOREBRAND KONSERN
Aksjekapital	4	30	917	350	2 250	2 250
Øvrig egenkapital	120	113	1 116	208	12 692	13 473
Egenkapital	124	143	2 032	558	14 941	15 722
Fondsobligasjoner			276			1 414
Vilkorad återbäring						2 059
Goodwill og andre immaterielle eiendeler	-13	-30	-50			-7 110
Utsatt skattefordel	-33		-165	-10		-203
Risikoutjevningfond						-182
Verdireguleringsfond						-48
Sikkerhetsavsetninger						-75
Minstekrav reassuranseavsetning						-46
Urealiserte kursgevinster i selskapsporteføljen						-23
Kapitaldekningsreserve						-130
Annet	34				60	-26
Kjernekapital	112	113	2 094	548	15 002	11 352
Fondsobligasjoner						363
Evigvarende ansvarlig kapital			9			5 066
Ordinær ansvarlig kapital			675			675
Kapitaldekningsreserve						-130
Tilleggskapital	0	0	684	0	0	5 974
Netto ansvarlig kapital	112	113	2 778	548	15 002	17 326
Kapitaldekning						
Kapitaldekningsprosent	12,2 %	216,9 %	13,6 %	11,9 %	85,2 %	13,8 %
Kjernekapitaldekning	12,2 %	216,9 %	10,3 %	11,9 %	85,2 %	9,0 %

Etter Basel II beregnes et kapitalkrav, og dette kravet er 8 prosent av beregningsgrunnlaget. Netto ansvarlige kapitalen må minimum være lik kapitalkravet. På konsolidert nivå inngår kapitalkravet også for forsikringsselskapene som følger regelverket etter Basel I.

Det er en egen forskrift for beregning av ansvarlig kapital til kapitaldekningen. Når det gjelder kjernekapitalen kan denne i henhold til forskriften for ansvarlig kapital bli vesentlig forskjellig fra egenkapital i balansen. I tabellen ovenfor fremgår en spesifisering av tillegg og fradrag ved beregning av kjernekapitalen i forhold til egenkapitalen i finansregnskapet.

Fondsobligasjoner kan utgjøre 15 prosent av kjernekapitalen, mens eventuelt overskytende beløp kan medtas som evigvarende tilleggskapital. Vilkorad återbäring er ansvarlig kapital som kommer fra SPP, og gjelder forsikringskapitalen som ikke er garantert. Den "vilkorade återbäringen" øker og minsker avhengig av totalavkastningen, og kan være både negativ og positiv.

Minimumskrav ansvarlig kapital 30.06.2009

MILLIONER KRONER	STOREBRAND KAPITAL- FORVALTNING	STOREBRAND FINANSIELL RÅDGIVNING	STOREBRAND BANK ASA	STOREBRAND BOLIGKREDITT	STOREBRAND ASA	STOREBRAND KONSERN
Kreditrisiko						
Lokale og regionale myndigheter			7		3	11
Offentlige foretak					1	1
Institusjoner	2	4	143	15	1 365	87
Foretak			638		1	629
Massemarkedsengasjementer			74			74
Engasjementer med pant i fast eiendom			533	345		878
Forfalte engasjementer			67	1		68
Obligasjoner med fortrinnsrett			45			5
Andeler i verdipapirfond	2					2
Øvrige engasjementer	8		55	3	9	67
Selskap som benytter Basel I						8 144
Sum minimumskrav kreditrisiko	12	4	1 562	365	1 379	9 965
Operasjonell risiko	62		77	4	30	119
Fradrag			-8			-29
Minimumskrav ansvarlig kapital	74	4	1 630	368	1 408	10 054

Spesifikasjon ansvarlig lånekapital 30.06.2009

MILLIONER KRONER	NOMINELL VERDI	VALUTA	RENTE	CALL DATO OG ANDRE BETINGELSER	BALANSEFØRT VERDI 30.06.09
Utsteder					
Fondsobligasjoner					
Storebrand Bank ASA	107,0	NOK	Fast	2014	107,3
Storebrand Bank ASA	168,0	NOK	Flytende	2014	167,1
Storebrand Livsforsikring AS	1 500,0	NOK	Flytende	2018	1 475,8
Evigvarende ansvarlig lån					
Storebrand Livsforsikring AS	300,0	EUR	Fast	2013	2 705,0
Storebrand Livsforsikring AS	1 700,0	NOK	Flytende	2014	1 682,5
Storebrand Livsforsikring AS	1 000,0	NOK	Fast	2015	980,9
Tidsbegrenset ansvarlig lån					
Storebrand Bank ASA	175,0	NOK	Flytende	2010	175,0
Storebrand Bank ASA	100,0	NOK	Flytende	2011	99,9
Storebrand Bank ASA	250,0	NOK	Flytende	2012	249,7
Storebrand Bank ASA	150,0	NOK	Flytende	2012	150,0
Renter					13,2
Sum ansvarlige lån og fondsobligasjoner					7 806,4

6 Opplysninger om kredittisiko

6.1 Generelt om kredittisiko

6.1.1 Definisjon av mislighold

Engasjementer vurderes som misligholdt når en kreditt er overtrukket med 90 dager og når et nedbetalingslån har restanse mer enn 90 dager og beløpet er minst 500 kroner.

6.1.2 Verdifall på og tapsutsatte finansielle eiendeler

For finansielle eiendeler som ikke er regnskapsført til virkelig verdi vurderes det på hver balansedag om det finnes objektive indikasjoner på at en finansiell eiendel eller en gruppe av finansielle eiendeler har falt i verdi.

Dersom det foreligger objektive indikasjoner på at et tap ved verdifall, har påløpt, måles tapet som differansen mellom eiendelens balanseførte verdi og nåverdien av de estimerte framtidige kontantstrømmene (eksklusiv framtidige kredittap som ikke har påløpt), diskontert med den finansielle eiendelens opprinnelige effektive rente (dvs. den effektive renten beregnet ved førstegangsinregning). Eiendelens balanseførte verdi reduseres enten direkte eller ved bruk av en avsetningskonto. Tapsbeløpet innregnes i resultatet.

Tap som forventes som følge av framtidige hendelser, uansett graden av sannsynlighet, blir ikke innregnet.

Normalt fastsettes virkelig verdi på utlån tilnærmet lik amortisert kost. Som følge av finanskrisen er markedet for porteføljesalg i dag ikke eksisterende. For lån hvor rentebetingelsene er fastsatt ut fra marginer til referanserenter har Storebrand Bank Konsern til nå bare delvis benyttet seg av retten til å endre løpende referansmarginer. Bankkonsernets vilkår for lånene er i stor grad en administrativt løpende fastsatt margin, men for noen av lånene er marginen fast gjennom lånets løpetid. Bankkonsernet har ved årsskiftet 7,3 milliarder kroner hvor rentefastsettelsen er basert på en margin til NIBOR tremånedersrente med en forventet omløpshastighet på 4 år. Porteføljen, i hovedsak næringslån, har i dag i gjennomsnitt en margin som er ca. 100 basispunkter lavere enn hva banken ville kreve for nye lån til debitorer av tilsvarende kvalitet og sikkerhet. Se forøvrig note 14 i Storebrand Bank Konsern og note 13 i Storebrand Bank ASA i årsrapporten for Storebrand Bank 2008.

6.1.3 Vurdering nedskrivninger av utlån

Konsernet vurderer på balansedagen om det foreligger objektive bevis for verdifall på at verdien av et utlån eller en gruppe utlån er redusert. Verditap på utlån er pådratt,

og bare dersom, det eksisterer objektive bevis for verdifall som kan medføre redusert fremtidig kontantstrøm til betjening av engasjementet. Verdifallet må være et resultat av en eller flere hendelser inntruffet etter første gangs balanseføring, og resultatet av tapshendelsen må også kunne måles pålitelig.

Objektive bevis på at verdien av et utlån eller gruppe av utlån er redusert omfatter observerbare data som blir kjent for konsernet om følgende tapshendelser:

- vesentlige finansielle vanskeligheter hos utsteder eller debitor
- mislighold av kontrakt, ved manglende betaling av forfalte renter eller forfalt hovedstol
- konsernet innvilger låntaker spesielle betingelser som følge av låntakers økonomiske situasjon
- sannsynlig at låntaker vil inngå gjeldsforhandlinger/konkurs eller andre finansielle reorganiseringer
- når et aktivt marked for den finansielle eiendelen forsvinner på grunn av finansielle vanskeligheter
- observerbare opplysninger indikerer at det har vært en målbar nedgang i de estimerte framtidige kontantstrømmene fra en gruppe av finansielle eiendeler siden førstegangsinregningen av disse eiendelene

Nedskrivning av utlån inndeles i to kategorier:

a) Individuelle nedskrivninger

Nedskrivning på individuelle utlån baserer seg på en konkret vurdering av engasjementer hvor det foreligger objektive bevis for verdifall. For nærings- og privatlån er de objektive kriteriene for nedskrivning vurdert til å være korrelert med misligholdstatus. I tillegg tapsvurderes engasjementer hvor det foreligger annen informasjon som tilsier at lånet kan være tapsutsatt. Eventuelt nedskrivningsbeløp er beregnet med bakgrunn i en konkret vurdering av den mest sannsynlige framtidige kontantstrøm som skyldner vil kunne generere i tilknytning til engasjementet. Ledelsen legger til grunn i vurderingen både tidligere erfaring med skyldner og annen tilgjengelig informasjon som anses relevant.

b) Gruppenedskrivninger

Gruppenedskrivninger på utlån beregnes særskilt for næringslån og lån til privatpersoner. I gruppen av næringslån er de objektive kriteriene for nedskrivning på lån vurdert til å være sterkt korrelert til endring i engasjementets risikoklassifisering. Klassifiseringsmodellen for lån til privatpersoner er tredelt i forhold til debitor (tilbakebetalings-evne), sikkerhet (sikrings-/belåningsgrad) og forretningsmessig faktorer (intern og ekstern risiko). Risikoklassifiseringsmodellen angir klassifisering på bakgrunn av hva som er registrert i regnskapsmodulen på tidspunktet hvor beregningen av gruppenedskrivningene

gjøres, den realisasjonsverdi som er lagt inn på sikkerheten, samt vurdering av forretningsmessige faktorer. Det tas også hensyn til endringer i makroøkonomiske faktorer som potensielt har stor innvirkning på næringsengasjementer, bl.a. renteendringer og endringer i renteforventninger.

I gruppen av utlån innenfor lån til privatpersoner er de objektive kriteriene for nedskrivning på lån vurdert til å være korrelert til misligholdsstatus på engasjementene i gruppen og historisk løsningsgrad. Misligholdsstatus er

inndelt i 30-90 dager og over 90 dager på engasjementer hvor det ikke er gjort individuell nedskrivning som følge av at det ikke foreligger objektive kriterier for nedskrivning. Løsningsgraden oppdateres kvartalsvis i takt med den oppnåelse det er i porteføljen.

6.2 Kredittrisiko pr engasjementkategori, geografiske områder, motparter og løpetid.

Tabellene nedenfor omfatter de selskaper i Storebrand konsernet som omfattes av Basel II.

Kredittrisiko likviditetsporteføljen pr. 31.12.2008

Kredittrisiko fordelt på motpart

Rentebærende verdipapirer som eies kortsiktig

MILLIONER KRONER	AAA VIRKELIG VERDI	AA VIRKELIG VERDI	A VIRKELIG VERDI	BBB VIRKELIG VERDI	NIG VIRKELIG VERDI	TOTALT VIRKELIG VERDI
Verdipapiriserte obligasjoner	0,0	0,0	0,0	0,0	101,1	101,1
Foretaksobligasjoner	0,0	0,0	14,9	0,0	0,0	14,9
Finans, bank og forsikring	710,4	874,6	506,4	49,5	0,0	2 140,9
Stat og Statsgarantert	1 655,8	0,0	0,0	0,0	0,0	1 655,8
Kommuner, fylke	0,0	327,2	0,0	0,0	0,0	327,2
Klasse J	140,9	0,0	0,0	0,0	0,0	140,9
Obligasjonsfond	0,0	0,0	0,0	0,0	18,9	18,9
Sum	2 507,1	1 201,8	521,3	49,5	120,0	4 399,7

Kredittrisiko utlån

Engasjementer fordelt på kundegrupper pr. 31.12.2008

MILLIONER KRONER	UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KUNDER	GARAN- TIER	UBENYTTETE KREDITT- RAMMER	SUM ENGASJE- MENTER	GJENNOM- SNITTLIG STØRRELSE UTLÅN	BRUTTO MIS- LIGHOLDTE ENGASJE- MENTER	INDIVI- DUELLE NED- SKRIVNINGER	NETTO MIS- LIGHOLDTE ENGASJE- MENTER
Finansielle hjelpeforetak	0,3	0,0	0,0	0,3	0,3	0,0	0,0	0,0
Jord, skogbruk, fiske og fangst	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Utvinning av olje og naturgass	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Industri og bergverk	16,8	0,4	0,0	17,2	19,5	0,0	0,0	0,0
Kraft- og vannforsyning, bygge- og anleggsvirksomhet	13,2	1,9	2,1	17,2	30,0	0,2	0,3	0,0
Varehandel, hotell- og restaurantdrift	23,6	0,4	0,2	24,2	26,0	0,9	0,8	0,0
Utenriks sjøfart og og rørrtransport	41,1	0,2	0,0	41,3	61,1	0,0	0,0	0,0
Transport ellers og kommunikasjon	25,6	1,2	0,0	26,8	45,1	0,0	0,0	0,0
Forretningsmessig tjenesteyting og eiendomsdrift	10 725,4	359,1	656,0	11 740,5	10 776,6	328,8	117,5	211,4
Tjenesteytende næringer ellers	49,0	0,9	0,0	49,9	53,7	0,9	0,9	0,0
Lønnstakere o.a.	27 877,5	1,8	2 662,7	30 542,0	26 807,7	328,0	100,9	227,2
Andre	0,2	0,4	3,0	3,6	0,9	26,1	17,7	8,4
Utlandet	262,1	0,0	21,6	283,6	267,7	25,1	24,3	0,8
Sum	39 034,7	366,4	3 345,6	42 746,6	38 088,7	710,1	262,4	447,8
- Gruppenedskrivninger	-88,3			-88,3				
+ Øvrige verdiendringer	-33,6			-33,6				
Sum utlån til og fordringer på kunder	38 912,8	366,4	3 345,6	42 624,7	38 088,7	710,1	262,4	447,8

Det er kun vist gjennomsnittsstørrelse på utlån da beløpene for garantier og ubenyttede kredittrammer utgjør en uvesentlig andel av sum engasjementer.

Engasjementer fordelt på geografisk område pr. 31.12.2008

MILLIONER KRONER	UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KUNDER	GARANTIER	UBENYTTETE KREDITTRAMMER	SUM ENGASJEMENTER	BRUTTO MISLIGHOLDTE ENGASJEMENTER	INDIVIDUELLE NED- SKRIVNINGER	NETTO MISLIGHOLDTE ENGASJEMENTER
Østlandet	30 822,9	365,7	2 640,0	33 828,5	596,3	224,4	371,9
Vestlandet	4 903,4	0,7	461,8	5 365,8	48,1	10,2	37,9
Sørlandet	564,0	0,0	66,9	630,9	6,6	0,5	6,1
Midt-Norge	1 633,3	0,0	92,5	1 725,9	11,4	0,1	11,3
Nord-Norge	849,1	0,0	58,9	908,0	20,3	1,5	18,8
Utlandet	262,1	0,0	25,5	287,5	27,5	25,7	1,8
Sum	39 034,7	366,4	3 345,6	42 746,6	710,1	262,4	447,8

Gruppenedskrivninger og øvrige verdiendringer er ikke fordelt på geografisk område da dette beregnes på gruppenivå, uavhengig av geografisk område, som følge av dette foretas det ingen inndeling av gruppenedskrivninger i forhold til geografisk område.

Samlet engasjementsbeløp fordelt etter gjenstående løpetid pr. 31.12.2008

MILLIONER KRONER	UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KUNDER	GARANTIER	UBENYTTETE KREDITTRAMMER	SUM ENGASJEMENTER
Inntil 1 mnd	1 230,0	95,2	147,1	1 472,3
1 - 3 mnd	284,4	42,4	50,5	377,3
3 mnd - 1 år	2 186,4	27,4	434,4	2 648,2
1 - 5 år	3 442,1	193,6	385,1	4 020,8
over 5 år	31 891,8	7,8	2 328,4	34 228,0
Sum	39 034,7	366,4	3 345,6	42 746,6

Aldersfordeling på forfalte engasjementer uten nedskrivning pr. 31.12.2008

MILLIONER KRONER	UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KUNDER	GARANTIER	UBENYTTETE KREDITTRAMMER	SUM ENGASJEMENTER
Forfalt 1 - 30 dager	2 272,0	6,2	6,1	2 284,3
Forfalt 31 - 60 dager	430,0	19,0	0,9	449,9
Forfalt 61- 90 dager	95,6	0,0	0,0	95,6
Forfalt over 90 dager	190,2	0,0	2,3	192,5
Sum	2 987,8	25,3	9,3	3 022,4

Forfalte engasjementer over 90 dager fordelt på geografisk område:

Østlandet	135,3		2,2	137,5
Vestlandet	26,4		0,0	26,4
Sørlandet	2,0			2,0
Midt-Norge	11,0			11,0
Nord-Norge	13,7			13,7
Utlandet	1,8			1,8
Sum	190,2	0,0	2,3	192,5

Forfalte engasjementer over 90 dager i tabellen ovenfor, dvs. 190,2 millioner kroner inngår i brutto misligholdte lån i tillegg til lån med identifisert verditap som det også er foretatt individuelle nedskrivninger på.

Kreditrisiko oppdelt etter kundegrupper pr. 31.12.2008

MILLIONER KRONER	SUM ENGASJEMENTER MED VERDIFALL	SUM FORFALTE ENGASJEMENTER	SUM VERDI- ENDRINGER	SUM NED- SKRIVNINGER	SUM RESULTATFØRTE VERDIENDRINGER I PERIODEN
Kraft- og vannforsyning, bygge- og anleggsvirksomhet	0,2			0,3	
Varehandel, hotell- og restaurantdrift	0,9			0,8	
Forretningsmessig tjenesteyting og eiendomsdrift	323,3	5,5		117,5	91,0
Tjenesteytende næringer ellers	0,9			0,9	0,0
Lønnstakere o.a.	144,6	183,5	-33,6	100,9	6,3
Andre	26,1			17,7	-6,1
Utlandet	23,9	1,2		24,3	0,9
Sum	519,9	190,2	-33,6	262,4	92,0

Nedskrivninger av utlån og garantier pr. 31.12.2008

MILLIONER KRONER

Nedskrivninger på individuelle utlån 1.1.	247,1
Periodens konstaterte tap hvor det tidligere har vært foretatt individuell nedskrivning	-79,9
Periodens nedskrivning på individuelle utlån	106,8
Periodens reversering av nedskrivning på individuelle utlån	-18,6
Andre korreksjoner i nedskrivningene *)	7,1
Nedskrivninger på individuelle utlån	262,4
Gruppenedskrivning utlån, garantier mv. 1.1.	58,1
Periodens gruppenedskrivning	30,2
Gruppenedskrivning utlån, garantier mv.	88,3
Sum nedskrivninger	350,7

*) Andre korreksjoner i nedskrivningene relaterer seg til amortiseringseffekter.

Tap på utlån og garantier pr. 31.12.2008

MILLIONER KRONER

Periodens nedskrivninger/inntektsføringer på utlån og garantier	
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	-15,3
Periodens endring i gruppe nedskrivninger	-30,3
Andre korreksjoner i nedskrivningene	0,7
Konstaterte tap som det tidligere er avsatt for	-79,9
Konstaterte tap som det tidligere ikke er avsatt for	-0,6
Inngått på tidligere konstaterte tap	3,5
Periodens nedskrivninger/inntektsføringer på utlån og garantier	-121,8

Kredittrisiko derivater pr. 31.12.2008

DERIVATER MOTPARTER MILLIONER KRONER	AAA VIRKELIG VERDI	AA VIRKELIG VERDI	A VIRKELIG VERDI	BBB VIRKELIG VERDI	NIG VIRKELIG VERDI	TOTALT VIRKELIG VERDI
Frankrike	10,5	0,5	0,0			11,0
England		81,8	7,2			89,0
Norge		1 392,1	0,0	0,0	607,5	1 999,6
Sverige		51,6	1,8	0,0	0,0	53,4
Danmark		1,5	0,0	0,0	0,0	1,5
Øvrige		141,5				141,5
Sum	10,5	1 668,9	9,0	0,0	607,5	2 295,8

Motpartsrisiko i tilknytning til selskapenes plasseringer eller eksponering mot andre institusjoner blir besluttet ut i fra rating og forvaltningsstørrelse. Storebrand skal ha solide motparter og skal begrense eksponeringen pr. motpart for å unngå tap og sikre høy likviditet i de finansielle instrumentene.

Egenkapitalposisjoner utenfor handelsporteføljen pr. 31.12.2008

MILL. KRONER	BOKFØRT VERDI	VIRKELIG VERDI
Aksjer og andeler	75,6	75,6

Det er begrensede investeringer i egenkapitalposisjoner utenfor handelsporteføljen for selskapene som følger Basel II. Disse investeringene er finansielle, og omfatter ikke børsnoterte aksjer. Urealiserte gevinster og tap medtas i kjernekapitalen, og utgjør samlet et tap på 12 millioner kroner. Investeringene regnskapsføres til virkelig verdi over resultatet etter virkelig verdi opsjon. Verdsettingen er basert på observerbare forutsetninger, eller ved bruk av modeller når ikke observerbare forutsetninger foreligger. Det er ingen salg i perioden.

6.3 Motpartsrisiko derivater

Nominelt volum

Finansielle derivater er knyttet til underliggende størrelser som ikke bokføres i balansen. For å kvantifisere omfanget av derivater refereres det til slike underliggende størrelser betegnet som underliggende hovedstol, nominelt volum og

lignende. Nominelt volum beregnes ulikt for ulike typer finansielle derivater, og det gir et visst uttrykk for omfang og risiko av posisjonene av finansielle derivater. Brutto nominelt volum gir først og fremst informasjon om omfanget, mens netto nominelt volum gir et visst uttrykk for risikoposisjoner. Nominelt volum for ulike instrumenter er imidlertid ikke nødvendigvis sammenlignbare med tanke på risikoeksponering.

I motsetning til brutto nominelt volum tar beregningen av netto nominelt volum også hensyn til fortegnet til instrumentenes markedsrisikoeksponering, ved å skille mellom såkalte eiendelsposisjoner og gjeldsposisjoner.

En eiendelsposisjon i et aksjederivat innebærer en positiv verdiendring ved økning i aksjekurser. For rentederivater medfører en eiendelsposisjon en positiv verdiendring ved rentenedgang - tilsvarende som for obligasjoner. En eiendelsposisjon i et valutaderivat gir positiv verdiendring ved økning i den aktuelle valutakursen mot NOK. Gjennomsnittlig brutto nominelt volum er basert på månedlige beregninger av brutto nominelt volum.

Derivater pr. 31.12.2008

MILLIONER KRONER	BRUTTO		NETTO NOM. VOLUM	VIRKELIG VERDI		VIRKELIG VERDI-SIKRING 4)	
	NOM. VOLUM 2)	GJ.SNITTLIG NOM. VOLUM 3)		EIENDEL	GJELD	EIENDEL	GJELD
Aksjeopsjoner	1 128,1	1 310,2	27,6	18,3	17,8	0,0	0,0
Rentederivater 1)	30 708,9	27 172,4	6 599,2	566,2	300,5	352,5	0,9
Basisswapper	3 950,0	3 950,0	3 950,0	914,8	0,0	0,0	0,0
Valutateterminer	6 669,2	7 205,7	2 979,3	444,8	148,8	0,0	0,0
Sum derivater	42 456,2	39 638,3	13 556,1	1 944,1	467,1	352,5	0,9

1) Renteswapper er inklusive opptjente ikke forfalte renter.

2) Verdier pr. 31.12.

3) Gjennomsnitt for året.

4) Markedsverdien på derivater som inngår i sikringsbokføring er klassifisert sammen med underliggende objekt.

6.4 Ratingbyråer

Storebrand Bank ASA og Storebrand Kredittforetak AS begrenser kreditttrisikoen forbundet med investeringsaktivitetene ved å stille minimumskrav til rating for bankens likviditetsportefølje. Storebrand Kapitalforvaltning AS (SBK) sin modell for kreditttrammer og -rating benyttes som rammeverk for fastsettelse av bankens kredittlinjer tilknyttet investeringsporteføljen der det ikke foreligger rating fra ratingbyrå.

Storebrand Bank ASA og Storebrand Kredittforetak AS gjør ikke bruk av rating ved fastsettelse av kapitalkrav.

6.5 Sikkerheter

Storebrand Bank ASA og Storebrand Kredittforetak AS sine utlån er i hovedsak sikret med pant i fast eiendom. Lån til privatkunder er sikret med pant i bolig stort sett innenfor 80% av markedsverdi. Det ytes små kontokreditter uten sikkerhet og det innviges kredittkort med kortsiktige trekkrammer til privatpersoner. Blankokreditter utgjør imidlertid en svært liten del av bankens samlede utlån til privat-

kunder. I bedriftsmarkedet ytes tilsvarende lån mot fast eiendom i form av utleie-eiendommer og prosjektfinansiering. Blanko lån ytes i svært begrenset grad. Innenfor bedriftskundemarkedet ytes det ikke blanko driftskreditter.

Storebrand Bank ASA og Storebrand Kredittforetak AS benytter ikke garantier og / eller kredittderivater i forbindelse med beregning av kapitalkrav.

6.6 Renterisiko

Storebrand Bank og Storebrand Kredittforetaks eksposering i rentemarkedet styres til at rentefølsomhet mellom aktiva og passiva er minst mulig. Som hovedregel rentesikres alle lange fastrente utlån/plasseringer og innlån ved at det identifiseres tilsvarende motposter på andre siden av balansen eller at det inngås derivatforretninger.

Ved endringer av markedsrisiko som inntreffer i løpet av 1 år vil innvirkning for resultat og egenkapital bli som fremstilt nedenfor basert på balansen pr. 31.12.2008:

Innvirkning på inntekter

MILLIONER KRONER	RENTE		VALUTA	
	-1,5 %	+1,5 %	-12 %	+12 %
Aksjer og andeler	0,0	0,0	0,0	0,0
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-67,5	67,7	0,0	0,0
Utlån til kredittinstitusjoner	-26,9	26,9	-2,1	2,1
Utlån til kunder	-464,2	466,1	-43,0	43,0
Derivater	531,8	-506,6	-911,0	911,0
Gjeld til kredittinstitusjoner	17,0	-17,8	254,9	-254,9
Innskudd fra kunder i bankvirksomheten	9,2	-9,2	8,9	-8,9
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-32,5	12,7	692,5	-692,5
Ansvarlig lånekapital	33,1	-39,7	0,0	0,0
Sum	0,1	0,1	0,2	-0,2

Innvirkning på resultat/egenkapital

MILLIONER KRONER	RENTE		VALUTA	
	-1,5 %	+1,5 %	-12 %	+12 %
Aksjer og andeler	0,0	0,0	0,0	0,0
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-67,5	65,1	0,0	0,0
Utlån til kredittinstitusjoner	-26,9	26,9	-2,1	2,1
Utlån til kunder	-464,2	320,1	-43,0	43,0
Derivater	531,8	-168,4	-327,0	327,0
Gjeld til kredittinstitusjoner	17,0	-3,6	254,9	-254,9
Innskudd fra kunder i bankvirksomheten	9,2	-9,2	8,9	-8,9
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-32,5	384,4	320,9	-692,5
Ansvarlig lånekapital	33,1	-39,7	0,0	0,0
Sum	0,1	575,5	212,6	-584,2

Spesifikasjon på valuta

MILLIONER KRONER	INNTEKTER		RESULTAT / EGENKAPITAL	
	-12 %	+12 %	-12 %	+12 %
USD	0,2	-0,2	0,2	-0,2
EUR	0,2	-0,2	0,2	-0,2
SEK	0,0	0,0	0,0	0,0
DKK	0,0	0,0	0,0	0,0
JPY	0,0	0,0	0,0	0,0
Øvrige valuta	-0,1	0,1	-0,1	0,1
Sum	0,2	-0,2	0,2	-0,2

Oversikten viser den regnskapsmessige effekten over en 12 måneders periode av en umiddelbar parallell renteendring på henholdsvis + 1,5%-poeng og - 1,5%-poeng. Det er tatt hensyn til den engangseffekt en slik umiddelbar renteendring har på de poster som føres til virkelig verdi og sikringsverdi og på de effekter renteendringen har på resultatet for gjenværende rentedurasjonsperiode før renteendringen får inntekts-/og kostnadsmessig effekt. Sensitivitetsberegningen er foretatt via risikostyringssystemet QRM.

6.7 Avgrensning

Storebrand Bank har ikke investert i og / eller inngått avtaler vedrørende verdipapirisering, kredittderivater og garantier